

Sbírka soudních rozhodnutí

STANOVISKO GENERÁLNÍHO ADVOKÁTA
MACIEJE SZPUNARA
přednesené dne 27. listopadu 2014¹

Věc C-557/13

Hermann Lutz

proti

Elke Bäuerle, jakožto insolvenční správyni společnosti ECZ Autohandel GmbH

[žádost o rozhodnutí o předběžné otázce podaná Bundesgerichtshof (Německo)]

„Řízení o předběžné otázce — Nařízení (ES) č. 1346/2000 — Články 4 a 13 — Žaloba proti úkonu poškozujícímu práva třetích osob — Promlčecí lhůta, prekluzivní lhůta nebo lhůta pro podání odporu — Formální požadavky — Určení rozhodného práva — Platba provedená po zahájení úpadkového řízení na základě zabavení provedeného před tímto zahájením“

I – Úvod

1. Právním rámcem projednávané žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce je nařízení (ES) č. 1346/2000². Konkrétně se Soudní dvůr bude muset na základě otázek položených Bundesgerichtshof (Spolkový soudní dvůr, Německo) zabývat především tím, zda se článek 13 uvedeného nařízení použije v případě, kdy k platbě na základě výkonu platebního rozkazu vydaného vůči dlužníkovi (dále jen „napadený úkon“ nebo „sporný úkon“) dojde po zahájení úpadkového řízení. A dále bude muset Soudní dvůr určit, zda právo rozhodné pro napadený úkon (dále jen „*lex causae*“), v projednávaném případě rakouské právo, upravuje rovněž právní účinky spojené s během času. A konečně tato žádost o rozhodnutí o předběžné otázce poskytuje Soudnímu dvoru příležitost upřesnit, zda *lex causae* upravuje rovněž formální pravidla, která je třeba dodržet při uplatnění práva na podání odporu správcem podstaty z pohledu článku 13 nařízení č. 1346/2000.

2. Dříve, než se budu věnovat výkladu článku 13 nařízení č. 1346/2000, se mi jeví užitečným zkoumat, v jaké míře se článek 5 uvedeného nařízení použije na právo upravující zabavení majetku, na jehož základě došlo v projednávaném případě k exekuci platby sporné částky.

¹ — Původní jazyk: francouzština.

² — Nařízení Rady (ES) č. 1346/2000 ze dne 29. května 2000 o úpadkovém řízení (Úř. věst. L 160, s. 1).

II – Právní rámec

A – *Unijní právo*

3. Bod 11 odůvodnění nařízení č. 1346/2000 uvádí:

„Toto nařízení vychází ze skutečnosti, že z důvodů značných odlišností v oblasti hmotného práva není účelné zavádět úpadkové řízení s obecnou působností na celém území Společenství. Bezvýjimečné uplatňování práva státu, který řízení zahájil, by z tohoto důvodu často mohlo vést k potížím. To platí například pro v rámci Společenství značně rozdílné úpravy zajištění závazků. Navíc přednostní práva, která mají někteří věřitelé v průběhu úpadkového řízení, jsou v některých případech zcela odlišná. Tuto skutečnost by mělo toto nařízení brát v úvahu jednak tím, že stanoví zvláštní pravidla pro rozhodné právo v případě zvláště závažných práv a právních vztahů (například věcná práva nebo pracovní smlouvy), a jednak tím, že souběžně s vnitrostátními řízeními, která se týkají pouze majetku nacházejícího se ve státě, ve kterém bylo řízení zahájeno, umožní rovněž hlavní úpadkové řízení s obecnou působností.“

4. Bod 24 odůvodnění tohoto nařízení zní:

„Automatické uznávání úpadkového řízení, na které se zpravidla vztahují právní předpisy státu, který řízení zahájil, se může dostat do rozporu s pravidly, na jejichž základě jsou právní úkony prováděny v jiném členském státě. K ochraně oprávněných očekávání a právní jistoty v členských státech jiných než ve státě, ve kterém bylo řízení zahájeno, by měly být přijaty určité výjimky z obecného pravidla.“

5. Článek 4 odst. 2 písm. f) a m) uvedeného nařízení stanoví:

„2. Právo státu, který řízení zahájil, určuje podmínky pro zahájení tohoto řízení, jeho vedení a skončení. Určuje zejména,

[...]

f) účinky úpadkového řízení na řízení zahájená jednotlivými věřiteli, s výjimkou probíhajících soudních řízení;

[...]

m) pravidla týkající se neplatnosti, neúčinnosti a odporovatelnosti právních aktů poškozujících všechny věřitele.“

6. Článek 5 téhož nařízení stanoví:

„1. Zahájením úpadkového řízení nejsou dotčena věcná práva věřitelů nebo třetích osob, pokud jde o hmotný nebo nehmotný, movitý nebo nemovitý majetek – jak jednotlivě určené věci, tak soubory věcí, jejichž složení podléhá změnám – které patří dlužníkovi a nacházejí se v okamžiku zahájení řízení na území jiného členského státu.

2. Práva uvedená v odstavci 1 jsou zejména

- a) právo majetek zcizit nebo jej nechat zcizit a dosáhnout z tohoto majetku uspokojení z výnosu nebo příjmu, zejména na základě zástavního práva nebo hypotéky;
- b) výhradní právo na uspokojení pohledávky, zejména právo zajištěné zástavním právem vztahujícím se k této pohledávce nebo postoupením pohledávky jako záruky;

[...]

4. Odstavec 1 nevylučuje podání žaloby z důvodů neplatnosti, odporovatelnosti nebo neúčinnosti podle čl. 4 odst. 2 písm. m).“

7. Podle článku 13 nařízení č. 1346/2000:

„Ustanovení čl. 4 odst. 2 písm. m) se nepoužije, pokud osoba, která má prospěch z úkonu, který poškozuje všechny věřitele, prokáže, že

— je pro tento úkon rozhodné právo jiného členského státu než státu, který zahájil řízení, a

— toto právo neumožňuje žádným způsobem napadnout v daném případě dotýčný úkon.“

8. Podle čl. 20 odst. 1 uvedeného nařízení:

„1. Věřitel, kterému se po zahájení řízení podle čl. 3 odst. 1 podaří dosáhnout jakýmkoli způsobem, zejména výkonem rozhodnutí, úplného nebo částečného uspokojení svých pohledávek na úkor dlužníkovu majetku nacházejícího se na území jiného členského státu, vrátí s výhradou článků 5 a 7 vše, co nabyl, správci podstaty.“

B – Německé právo

9. Ustanovení § 88 Insolvenzordnung (německý zákon o úpadku, BGBl. I, s. 2866, dále jen „InsO“) stanoví:

„Získá-li věřitel osoby v platební neschopnosti v průběhu měsíce předcházejícího návrhu na zahájení úpadkového řízení nebo po podání tohoto návrhu prostřednictvím exekuce zajištění závazků z majetku dlužníka, které je součástí jeho celkového majetku, stane se toto zajištění zahájením řízení neúčinným.“

C – Rakouské právo

10. Ustanovení § 43 odst. 1 a 2 Insolvenzordnung (rakouský zákon o úpadku, RGBL. 1914, s. 337, dále jen „IO“) stanoví:

„(1) Odpor lze platně podat pouze prostřednictvím žaloby [...].

(2) Odpůrčí žaloba musí být pod hrozbou prekluze podána do jednoho roku od zahájení úpadkového řízení. [...]“

III – Skutkový rámec

11. ECZ GmbH je německá společnost se sídlem v Tettmangu (Německo). Tato společnost provozovala podvodné obchody s automobily formou pyramidového schématu. Pro aktivity na rakouském trhu totiž tato společnost využívala svou rakouskou dceřinou společnost ECZ Autohandel GmbH (dále jen „povinná společnost“) se sídlem v Bregenzi (Rakousko). Žalobce v původním řízení, H. Lutz s bydlištěm v Rakousku, byl jedním z četných zákazníků povinné společnosti, od níž si koupil automobil.

12. Vzhledem k tomu, že povinná společnost smlouvu uzavřenou za účelem koupě uvedeného automobilu neplnila, dosáhl žalovaný dne 17. března 2008 u Bezirksgericht Bregenz (okresní soud v Bregenzi) vydání vykonatelného platebního rozkazu vůči povinné společnosti ve výši 9 566 eur navýšené o úroky.

13. Dne 20. května 2008 povolil Bezirksgericht Bregenz exekuci, při níž byly obstaveny tři bankovní účty povinné společnosti u jedné z rakouských bank. Dne 23. května 2008 bylo konání exekučního řízení oznámeno společnosti Sparkasse Feldkirch (Rakousko) (dále jen „banka povinné společnosti“).

14. Dne 13. dubna 2008 sama povinná společnost podala návrh na zahájení úpdkového řízení. Dne 4. srpna 2008 Amtsgericht Ravensburg (soud prvního stupně v Ravensburgu, Německo) zahájil v Německu úpdkové řízení týkající se povinné společnosti. Žalovaná v původním řízení, E. Bäuerle s bydlištěm v Německu, je současnou „správkyní podstaty“³ v uvedeném řízení.

15. Dne 17. března 2009 zaplatila banka povinné společnosti H. Lutzovi na základě provedeného obstavení spornou částku 11 778,48 eur. Předtím tehdejší správce podstaty dopisem ze dne 10. března 2009 uvedl, že u této banky neuplatní žádnou pohledávku k zaplacení, nicméně si vyhradil možnost podat proti úhradě v rámci řízení o úpdku odpor.

16. V dopise ze dne 3. června 2009, tzn. přibližně deset měsíců po zahájení úpdkového řízení, tehdejší správce podstaty oznámil podání odporu v rámci úpdkového řízení proti rozhodnutí o povolení exekuce ze dne 20. května 2008, jakož i platbě provedené dne 17. března 2009. Žaloba však byla doručena teprve dne 23. října 2009. Svou žalobou E. Bäuerle u německých soudů požadovala vrácení zabavené částky do celkového majetku.

17. Landgericht Ravensburg (zemský soud v Ravensburgu, Německo) žalobě vyhověl. H. Lutz nebyl následně v rámci odvolání úspěšný. Opravným prostředkem „Revision“ trvá na svém návrhu na zamítnutí žaloby.

18. Předkládající soud má za to, že úspěch opravného prostředku závisí na výkladu článku 13 nařízení č. 1346/2000, za předpokladu, že je toto ustanovení na daný případ použitelné. Článek 4 odst. 2 písm. m) uvedeného nařízení totiž stanoví, že pravidla týkající se neplatnosti, odporovatelnosti a neúčinnosti právních aktů poškozujících všechny věřitele se řídí právem použitelným na úpdkové řízení (dále jen „*lex fori concursus*“). Článek 13 téhož nařízení nicméně použití tohoto ustanovení vylučuje, pokud osoba, která má prospěch z úkonu, který poškozuje všechny věřitele, prokáže, že je pro tento úkon rozhodné právo jiného členského státu než státu, který zahájil řízení, a že toto právo neumožňuje žádným způsobem napadnout v daném případě dotýčný úkon.

19. V tomto ohledu předkládající soud podotýká, že podle *lex fori concursus*, tzn. v projednávaném případě podle pravidel německého práva, není sporný úkon napadnutelný a jediné úkony, které je možné napadnout, jsou ty, k nimž došlo před zahájením úpdkového řízení⁴. K vyplacení částky z obstaveného bankovního účtu však došlo až sedm měsíců po zahájení řízení. Právo na zabavení bankovních aktiv přitom vzniklo až po podání návrhu na zahájení úpdkového řízení, k němuž došlo dne 13. dubna 2008, a pozbylo tedy podle § 88 InsO platnost ke dni zahájení úpdkového řízení. Vyplacení částky z obstavených bankovních účtů, k němuž došlo následně, je tedy rovněž neplatné⁵. Mimoto článek 5 nařízení č. 1346/2000 sice stanoví, že zahájením úpdkového řízení nejsou dotčena věcná práva věřitelů, tento článek však podle svého odstavce 4 nebrání neplatnosti, odporovatelnosti nebo neúčinnosti sporného úkonu.

3 — I když výrazy „syndic“ (správce podstaty) a „masse“ (celkový majetek) již nejsou ve francouzském úpdkovém právu od roku 1985 používány, vyskytují se ve francouzském znění nařízení č. 1346/2000.

4 — Ustanovení § 129 odst. 1 InsO.

5 — Ustanovení § 91 odst. 1 InsO.

20. Z předkládacího rozhodnutí nicméně plyne, že H. Lutz s odvoláním na článek 13 nařízení č. 1346/2000 tvrdil, že platba sporné částky není z pohledu práva rozhodného pro napadený úkon⁶ v důsledku uplynutí prekluzivní lhůty jakkoliv napadnutelná. Podle relevantních ustanovení rakouského práva totiž sice byla platba uskutečněná z bankovních aktiv dne 17. března 2009 v zásadě nejprve napadnutelná⁷, odpůřčí žaloba by nicméně měla pramalou šanci, aby jí bylo vyhověno, jelikož čl. 43 odst. 2 IO stanoví pro podání takové odpůřčí žaloby v rámci úpadku roční prekluzivní lhůtu, která počíná běžet zahájením úpadkového řízení.

21. Předkládající soud v tomto ohledu podotýká, že podle německého práva je lhůta pro podání odpůřčí žaloby tříletá a že tato lhůta byla dodržena.

IV – Předběžné otázky a řízení před Soudním dvorem

22. Za těchto okolností se Bundesgerichtshof rozhodnutím ze dne 10. září 2013, došlým kanceláři Soudního dvora dne 29. října 2013, rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžné otázky:

- „1) Použije se článek 13 nařízení [č. 1346/2000], pokud k vyplacení, napadenému insolvenčním správcem, částky zabavené před zahájením úpadkového řízení došlo až po zahájení tohoto řízení?
- 2) V případě kladné odpovědi na první otázku: Zahrnuje výjimka stanovená v článku 13 nařízení [č. 1346/2000] i promlčecí lhůty, lhůty pro uplatnění práva na podání odporu a prekluzivní lhůty, které jsou stanoveny právem státu, ve kterém napadený úkon vyvolává své účinky (*lex causae*)?
- 3) V případě kladné odpovědi na druhou otázku: Určují se formální požadavky, které je třeba dodržet pro účely uplatnění práva dle článku 13 nařízení [č. 1346/2000], podle *lex causae*, nebo podle *lex fori concursus*?“

23. Písemná vyjádření předložili účastníci původního řízení, Spolková republika Německo, Řecká republika, Španělské království, Portugalská republika, jakož i Evropská komise.

24. Účastníci původního řízení, Spolková republika Německo, Španělské království, jakož i Komise přednesli svá ústní vyjádření na jednání konaném dne 18. září 2014.

6 — Podle předkládajícího soudu vzniklo právo na zabavení věci v jiném členském státě, než ve kterém bylo zahájeno úpadkové řízení. Právem použitelným na platby částky z obstavených bankovních účtů je tedy právo členského státu, v němž nastávají účinky platby, tedy rakouské právo.

7 — Z předkládacího rozhodnutí plyne, že podle rakouského práva je úkon, kterým věřitel v úpadkovém řízení získal zajištění nebo uspokojení po dni vyhlášení platební neschopnosti nebo podání návrhu na zahájení úpadkového řízení, napadnutelný, pokud věřitel věděl o platební neschopnosti nebo o návrhu na zahájení úpadkového řízení či o nich vědět měl. Podle předkládajícího soudu zajistila platba sporné částky uspokojení H. Lutze v den, kdy byl již obeznámen s návrhem na zahájení úpadkového řízení, a to na základě dopisu správce podstaty ze dne 10. března 2009. Na jednání zástupce H. Lutze nicméně tvrdil, že v rakouském právu je výchozím bodem pro podání odpůřčí žaloby zahájení úpadkového řízení. Teprve tímto okamžikem totiž dojde ke zveřejnění informace o řízení a věřiteli vznikne možnost dozvědět se o platební neschopnosti věřitele a dále začne běžet jednoletá prekluzivní lhůta k podání žaloby. Naproti tomu v německém právu je výchozím bodem podání návrhu na zahájení řízení a lhůta pro podání odpůřčí žaloby je tříletá. Viz rovněž body 81 až 83 tohoto stanoviska.

V – Analýza

A – K použitelnosti článku 5 nařízení č. 1346/2000

25. Projednávaná věc je součástí složitějších právních souvislostí a vyvstává v ní otázka použitelnosti článku 13 nařízení č. 1346/2000 na platbu uskutečněnou po zahájení úpadkového řízení na základě práva na zabavení majetku vzniklého před zahájením uvedeného řízení. K tomu, aby bylo možné na tuto otázku odpovědět, a s ohledem na to, že poškozujícím úkonem je v projednávaném případě vznik práva na zabavení majetku⁸, je třeba určit, zda věcné právo, které se týká majetku nacházejícího se v okamžiku zahájení řízení na území jiného členského státu, se na základě *lex fori concursus* stává tímto zahájením bezpředmětným.

26. Nejprve bych chtěl připomenout, že ke zjištění a posouzení skutkového stavu ve sporu, který mu byl předložen, jakož i k výkladu a uplatňování vnitrostátního práva⁹ je příslušný pouze předkládající soud.

27. Za těchto okolností, přestože se předkládající soud Soudního dvora táže na výklad článku 13 nařízení č. 1346/2000, se mi zdá nezbytné nejprve zkoumat, zda právo na zabavení majetku skutečně představuje věcné právo, a zda jsou tedy v projednávaném případě splněny podmínky článku 5 uvedeného nařízení. Předkládajícímu soudu přísluší posuzovat, zda není H. Lutz povinen vrátit hodnotu zajištěné pohledávky do celkového majetku¹⁰, pouze v případě, že právo na zabavení majetku je věcným právem. Kvalifikace práva jako věcného práva tedy představuje podmínku nutnou pro uplatnění článku 13 nařízení č. 1346/2000 v projednávaném případě.

28. Nejprve tedy budu zkoumat, zda lze právo na zabavení bankovních aktiv povinné společnosti kvalifikovat jako věcné právo, a následně objasním rozsah ochrany věcných práv poskytované ustanovením čl. 5 odst. 4 uvedeného nařízení.

1. Ke kvalifikaci práva na zabavení bankovních aktiv povinné společnosti z pohledu článku 5 nařízení č. 1346/2000

29. Podle čl. 4 odst. 1 nařízení č. 1346/2000 je právem rozhodným pro úpadkové řízení a jeho účinky právo členského státu, na jehož území bylo úpadkové řízení zahájeno (*lex fori concursus*). Toto právo upravuje, jak je uvedeno v bodě 23 odůvodnění nařízení, všechny podmínky týkající se zahájení úpadkového řízení, jeho vedení a skončení¹¹.

8 — V projednávaném případě došlo k exekuci platby sporné částky na základě vzniku práva na zabavení věci. Za poškozující úkon proto musí být považován vznik tohoto práva.

9 — Rozsudek Econord (C-182/11 a C-183/11, EU:C:2012:758, bod 21).

10 — Viz bod 25 odůvodnění a článek 20 nařízení č. 1346/2000, jakož i poznámka pod čarou 19 tohoto stanoviska.

11 — Rozsudek ERSTE Bank Hungary (C-527/10, EU:C:2012:417, bod 38 a citovaná judikatura).

30. K ochraně oprávněného očekávání a právní jistoty transakcí v jiných členských státech, než je stát, ve kterém bylo úpadekové řízení zahájeno, stanoví nicméně nařízení č. 1346/2000 ve svých člancích 5 až 15 několik výjimek z uvedeného pravidla o rozhodném právu v případě určitých práv a právních situací, které podle svého bodu 11 odůvodnění považuje za zvláště závažné¹². Co se konkrétně týče věcných práv, čl. 5 odst. 1 uvedeného nařízení uvádí, že zahájením úpadekového řízení nejsou dotčena věcná práva věřitelů nebo třetích osob, pokud jde o majetek, který patří dlužníkovi a nachází se v okamžiku zahájení řízení na území jiného členského státu¹³.

31. Podle judikatury Soudního dvora je rozsah působnosti tohoto ustanovení upřesněn body 11 a 25 odůvodnění nařízení č. 1346/2000, podle nichž je v případě věcných práv nezbytné stanovit zvláštní úpravu „odchylující se od práva státu, ve kterém bylo řízení zahájeno“, neboť tato práva mají při poskytování úvěrů značný význam. Podle bodu 25 odůvodnění se základ, platnost a rozsah takového věcného práva obvykle řídí právem místa, ve kterém se nachází majetek, který je předmětem uvedeného práva (*lex rei sitae*), a nejsou zahájením úpadekového řízení dotčeny¹⁴. Článek 5 odst. 1 nařízení je proto třeba chápat jako ustanovení, které tím, že se odchyluje od pravidla práva státu, ve kterém bylo řízení zahájeno, umožňuje použít na věcné právo věřitele nebo třetí osoby k určitému majetku, který patří dlužníkovi, právo členského státu, na jehož území se dotčený majetek nachází (*lex rei sitae*)¹⁵. Ochrany poskytované uvedeným článkem mohou požívat pouze věcná práva vztahující se k majetku věřitele nacházejícímu se v okamžiku zahájení úpadekového řízení v jiném členském státě, než ve kterém došlo k tomuto zahájení¹⁶. Článek 5 nařízení č. 1346/2000 není totiž kolizní normou, ale „negativním“ hmotněprávním pravidlem¹⁷, jehož účelem je zajištění ochrany věcných práv nabytých před zahájením úpadekového řízení¹⁸.

32. Proto je nejprve třeba zodpovědět tuto otázku: může být právo na zabavení bankovních aktiv v projednávaném případě kvalifikováno jako věcné právo, jehož držitelem je H. Lutz?

33. Co se týče kvalifikace práva na zabavení, bez dalšího podotýkám, že nařízení č. 1346/2000 odkazuje na vnitrostátní právo, s výhradou ustanovení svého čl. 5 odst. 2 a 3.

12 — Tamtéž, bod 39. Viz rovněž bod 24 odůvodnění nařízení č. 1346/2000.

13 — Chtěl bych uvést, že článek 5 nařízení č. 1346/2000 předpokládá, že se majetek legálně nachází se na území jiného členského státu, než ve kterém došlo k zahájení úpadekového řízení. V tomto ohledu viz zpráva k Úmluvě o úpadekovém řízení (dále jen „zpráva Virgós/Schmit“), odstavec 105, a Ingelmann, T., „Article 5“, *European Insolvency Regulation*, K. Pannen (vyd.), De Gruyter Recht, Berlín, 2007, s. 252. V tomto ohledu je třeba uvést, že i když se zpráva Virgós/Schmit týká pouze Úmluvy o úpadekovém řízení, poskytuje užitečná vodítka pro výklad nařízení č. 1346/2000. V tomto smyslu viz stanovisko generálního advokáta F.G. Jacobse ve věci Eurofood IFSC (C-341/04, EU:C:2005:579, bod 2).

14 — Rozsudek ERSTE Bank Hungary (C-527/10, EU:C:2012:417, bod 41).

15 — Tamtéž, bod 42.

16 — K tomu, aby mohl být článek 5 nařízení č. 1346/2000 použit, vyžaduje teleologický výklad tohoto ustanovení, aby k veškerým úkonům nezbytným pro vznik věcného práva došlo před zahájením úpadekového řízení. Viz zpráva Virgós/Schmit, odstavec 95; Virgós Soriano, M. a Garcimartín Alférez, F. J., *Comentario al Reglamento europeo de insolvencia*, Thomson-Civitas, Madrid, 2003, s. 96 a 101, jakož i Moss, G., Fletcher, I. F. a Isaacs, S., *The EC Regulation on Insolvency Procedures: A Commentary and Annotated Guide*, Oxford University Press, 2. vydání, 2009, s. 287.

17 — K věcné povaze tohoto ustanovení viz zpráva Virgós/Schmit, odstavec 99; Virgós Soriano, M. a Garcimartín Alférez, F. J., *op. cit.*, s. 105; Ingelmann, T., „Article 5“, *op. cit.*, s. 250; Moss, G., Fletcher, I. F. a Isaacs, S., *op. cit.*, s. 286; Hess, B., Oberhammer, P. a Pfeiffer, T., *European Insolvency Law. The Heidelberg-Luxembourg-Vienna Report on the Application of the Regulation No 1346/2000/EC on Insolvency Proceedings*, Beck-Hart-Nomos, C. H., Mnichov/Oxford, 2014 (dále jen „zpráva Heidelberg-Luxemburk-Vídeň“), s. 178, a Klyta, W., *Uznanie zagranicznych postępowani upadłościowych*, Oficyna Wolters Kluwer business, Varšava, 2008, s. 149.

18 — V rozsudku German Graphics Graphische Maschinen měl Soudní dvůr za to, pokud jde o článek 7 nařízení č. 1346/2000, tedy ustanovení obdobné článku 5 téhož nařízení, že „uvedené ustanovení je pouze hmotněprávním pravidlem, které má chránit prodávajícího, pokud jde o majetek, který se nachází mimo členský stát, ve kterém bylo zahájeno úpadekové řízení“ (C-292/08, EU:C:2009:544, bod 35). Podle zprávy Heidelberg-Luxemburk-Vídeň, s. 181, převažující právní věda v 17 členských státech považuje článek 5 za hmotné pravidlo.

34. Kvalifikace práva jako věcného práva spadá především do vnitrostátního práva, kterým se na základě kolizních norem řídila před zahájením úpadečného řízení věcná práva (*lex rei sitae*)¹⁹. Vznik, platnost a rozsah těchto věcných práv se tedy řídí právem místa, v němž se nachází majetek, který je předmětem daného věcného práva²⁰.

35. Po určení věcné povahy posuzovaného práva na základě *lex rei sitae* je dále třeba ověřit, zda toto právo splňuje kritéria použití uvedená v čl. 5 odst. 2 a 3 nařízení č. 1346/2000. Tato samostatná kvalifikační kritéria²¹ tedy omezují vnitrostátní kvalifikaci subjektivního práva jakožto věcného práva pro účely použití článku 5 uvedeného nařízení²².

36. Pokud jde o věc v původním řízení, z informací ve spise předloženém Soudnímu dvoru, které byly potvrzeny na jednání, zaprvé plyne, že podle rakouského práva je vykonatelné zástavní právo věcným právem založeným na oznámení usnesení o platebním příkazu dlužníkovi²³.

37. V tomto ohledu předkládací rozhodnutí uvádí, že rakouský soud dne 20. května 2008 vydal rozhodnutí o povolení exekuce, na jejímž základě byly obstaveny tři bankovní účty držené povinnou společností u její banky v Rakousku. Probíhající exekuce byla této bance oznámena dne 23. května 2008. Podle zjištění předkládajícího soudu je tak podle rakouského práva²⁴ přednostní právo nabyté rozhodnutím o povolení exekuce nedotčeno zahájením úpadečného řízení, jelikož vzniklo více než 60 dní před zahájením řízení. Podle tohoto soudu přednostní právo přiznané H. Lutzovi opravňuje k tomu, aby mu byla vyplacena částka ze zabavených bankovních aktiv²⁵.

38. Zadruté, jak plyne z čl. 5 odst. 2 nařízení č. 1346/2000, se věcným právem mimo jiné rozumí „výhradní právo na uspokojení pohledávky, zejména právo zajištěné zástavním právem vztahujícím se k této pohledávce nebo postoupením pohledávky jako záruky“²⁶, což v rakouském právu zahrnuje i zabavení prostředků na účtu. Ochrana H. Lutze je tak v zásadě zajištěna právem na exekuci bankovních účtů povinné společnosti za účelem uhrazení jeho pohledávky, jako kdyby na majetek této

19 — Ingelmann, T., „Article 5“, *op. cit.*, s. 253.

20 — Zpráva Virgós/Schmit, odstavce 95 a 100. Článek 5 nařízení č. 1346/2000 stanoví, že úpadečným řízením nejsou dotčena věcná práva, pokud jde o majetek nacházející se na území jiného členského státu, a nikoliv že se řízení nedotkne majetku (nebo prostředků) nacházejících se v jiném členském státě a chráněných těmito právy. Jelikož je hlavní řízení řízením univerzálním, zahrnuje veškerý majetek dlužníka. To je důležité v případě, že hodnota zajištění převyšuje hodnotu pohledávky zajištěné věcným právem. Není-li zahájeno vedlejší řízení, bude věřitel nucen správci podstaty v hlavním řízení vrátit případný přebytek výnosu prodeje (viz bod 25 odůvodnění a článek 20 nařízení č. 1346/2000). Naopak, je-li pohledávka kryta hodnotou zajištění, nemusí věřitel, který dosáhl uspokojení svých pohledávek zajištěných věcnými právy, ostatním věřitelům nic vracet. V tomto smyslu viz zpráva Virgós/Schmit, odstavce 99 a 173; Virgós Soriano, M. a Garcimartín Alferez, F. J., *op. cit.*, s. 106 a 236. V tomto smyslu viz rovněž Moss, G., Fletcher, I. F. a Isaacs, S., *op. cit.*, s. 286, a Porzycki, M., Zabezpieczenia rzeczowe w transgranicznym postępowaniu upadłościowym w Unii Europejskiej, Czasopismo kwartalne całego prawa handlowego, upadłościowego oraz rynku kapitałowego, NR 3 (5) 2008, s. 405.

21 — V tomto ohledu viz Veder, P. M., *Cross-border insolvency proceedings and security rights: a comparison of Dutch and German law, the EC Insolvency Regulation and the UNCITRAL Model Law on Cross-Border Insolvency*, Deventer, 2004, s. 334 až 336: „An independent interpretation of rights in rem is facilitated by the references that the second paragraph contains of the types of rights Art. 5 IR refers to“. Viz také Klyta, W., *op. cit.*, s. 150.

22 — Virgós, M., a Garcimartín, F., *op. cit.*, s. 96: „Its function [of article 5] is to operate as a limit to the characterization of a right as a right in rem for the purposes of Article 5. Only those rights conferred by national laws that conform to its typological characterization are protected by Article 5.1 of Regulation“.

23 — Podle právní nauky jsou věcnými právy ve smyslu článku 5 nařízení č. 1346/2000 nejen práva vyplývající z právního aktu, ale i práva vznikající a mající účinky ze zákona (*ipso jure*), Porzycki, M., *op. cit.*, s. 405.

24 — Ustanovení § 11 odst. 1 a § 12 odst. 1 první věta rakouského zákona o úpadečném řízení ve znění použitelném v době rozhodné z hlediska skutečností v původním řízení (öBGB1. I 2007/73).

25 — Tamtéž, § 48 odst. 1. Předkládající soud rovněž upřesňuje, že v důsledku platby uskutečněné ve prospěch H. Lutze právo na zabavení věci zaniklo na základě obdobného použití § 469 rakouského občanského zákoníku (Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch), a nelze ho tedy již napadnout. V tomto ohledu viz poznámka pod čarou 7.

26 — Ke svému snažšímu uplatňování nabízí čl. 5 odst. 2 nařízení č. 1346/2000 seznam práv, která jsou v zásadě vnitrostátními právy považována za věcná práva. Tento seznam tedy není vyčerpávající. V tomto ohledu viz zpráva Virgós/Schmit, odstavec 103, jakož i Moss, G., Fletcher, I. F. a Isaacs, S., *op. cit.*, s. 287.

společnosti nebylo v Německu vyhlášeno úpadkové řízení. I když byla v projednávaném případě sporná platba v první fázi napadnutelná podle rakouského úpadkového práva²⁷, podle předkládajícího soudu²⁸ toto zjištění nijak nepředjímá kvalifikaci práva na zabavení majetku jakožto věcného práva z pohledu článku 5 nařízení č. 1346/2000.

39. A dále, co se týče místa výskytu majetku dlužníka v okamžiku zahájení úpadkového řízení, z předkládacího rozhodnutí rovněž plyne, že k 4. srpnu 2008 se majetek povinné společnosti, jehož se týkalo právo na zabavení, tedy sporná částka, nacházel na rakouských bankovních účtech uvedené povinné společnosti²⁹.

40. Domnívám se tedy, že podmínky článku 5 nařízení č. 1346/2000 jsou v projednávaném případě splněny, což každopádně přísluší ověřit předkládajícímu soudu, který je jako jediný příslušný k posouzení skutkových okolností sporu, který mu byl předložen.

2. Rozsah ochrany věcných práv z pohledu čl. 5 odst. 4 nařízení č. 1346/2000: poškozující úkony

41. Chtěl bych zde připomenout, že jelikož je ochrana věcných práv třetích osob, a tedy jejich imunita, relativní, není vyloučení uvedených práv z působnosti *lex fori concursus* absolutní.

42. Zprvce pravidlo v čl. 5 odst. 1 nařízení č. 1346/2000 nebrání tomu, aby správce podstaty podal návrh na zahájení vedlejšího řízení v členském státě, v němž se majetek nachází, má-li dlužník provozovnu v tomto členském státě³⁰. Takové vedlejší řízení by mělo na věcná práva tytéž účinky jako hlavní řízení³¹.

43. Zadruhé čl. 5 odst. 4 nařízení č. 1346/2000 zavádí výjimku z výjimky, když stanoví, že odstavec 1 nevylučuje podání žaloby z důvodů neplatnosti, odporovatelnosti nebo neúčinnosti podle čl. 4 odst. 2 písm. m) uvedeného nařízení. *Lex fori concursus* se tak uplatní tehdy, je-li vznik nebo výkon věcných práv v rozporu se zájmy úpadkového řízení a mohou-li být úkony kvalifikovány jako úkony poškozující všechny věřitele. Tento článek se tedy stejně jako projednávaný případ týká odpůrcích žalob založených na pravidlech úpadkového řízení, a nikoliv na obecných právních pravidlech (obecné žaloby v občanském a obchodním právu). Posledně uvedené žaloby se řídí obecnými kolizními normami. Tyto žaloby jsou podle obecné právní úpravy nicméně přípustné pouze v rozsahu, v němž to umožňuje *lex fori concursus*³².

44. Základní pravidlo je, že právem členského státu, v němž bylo zahájeno úpadkové řízení, se podle článku 4 nařízení č. 1346/2000 řídí případná neplatnost, odporovatelnost a neúčinnost právních úkonů poškozujících zájmy všech věřitelů. V projednávaném případě se tedy odpůrcí žaloba podaná E. Bäuerle řídí německým právem. Toto rozhodné právo upravuje podmínky, za nichž lze sankcionovat úkony poškozující všechny věřitele (neplatnost, odporovatelnost), režim těchto sankcí (použitelné ze zákona, nebo na základě žaloby podané správcem podstaty, se zpětným účinkem, či bez něho atd.) a jejich právní následky (například postavení třetí osoby, proti níž byla odpůrcí žaloba podána)³³.

27 — V tomto ohledu viz poznámka pod čarou 7 tohoto stanoviska.

28 — Viz rovněž bod 20 tohoto stanoviska.

29 — Považuji za užitečné připomenout, že věcná práva jsou lokalizována na základě místa, v němž se nachází majetek, jehož se tato práva týkají. Do článku 5 nařízení č. 1346/2000 mimoto spadají věcná práva související s pohledávkami. V tomto smyslu viz Virgós, M., a Garcimartín, F., *The European Insolvency Regulation: Law and Practice*, Kluwer Law International, Haag, 2004, s. 103.

30 — Spis ve věci, který má Soudní dvůr k dispozici, neposkytuje žádnou informaci ohledně zahájení vedlejšího řízení v Rakousku.

31 — V tomto smyslu viz Moss, G., Fletcher, I. F., a Isaacs, S., *op. cit.*, s. 287. Viz také článek 27 nařízení č. 1346/2000.

32 — Virgós Soriano, M., a Garcimartín Alférez, F. J., *op. cit.*, s. 135, a Virgós, M., a Garcimartín, F., *op. cit.*, s. 135.

33 — Zpráva Virgós/Schmit, odstavec 135; Virgós Soriano, M., a Garcimartín Alférez, F. J., *op. cit.*, s. 135; Pannen, K., a Riedemann, S., „Article 4“, *op. cit.*, s. 228, jakož i Klyta, W., *op. cit.*, s. 175.

45. V tomto ohledu německé právo v § 88 InsO stanoví, že získá-li věřitel osoby v platební neschopnosti v průběhu měsíce předcházejícího návrhu na zahájení úpadkového řízení nebo po podání tohoto návrhu prostřednictvím exekuce zajištění závazků z majetku dlužníka, který je součástí jeho celkového majetku, stane se toto zajištění zahájením řízení neúčinným. Je třeba uvést, že výše uvedený článek se týká neplatnosti zajištění z majetku dlužníka ze zákona (*ipso jure*), bez potřeby podání jakýchkoliv žalob správcem podstaty. V této souvislosti vyvstává otázka rozhodující pro řešení sporu v původním řízení, která byla diskutována na jednání na základě otázky položené Soudním dvorem k ústnímu zodpovězení: skutečně toto pravidlo německého práva spadá do působnosti čl. 5 odst. 4 nařízení č. 1346/2000, jak tvrdí předkládající soud? Jinak řečeno, spadá neplatnost ze zákona týkající se věcného práva k majetku dlužníka pod čl. 5 odst. 4 uvedeného nařízení, který stanoví uplatnění *lex fori concursus* na žaloby z důvodů neplatnosti, odporovatelnosti nebo neúčinnosti, uvedené v čl. 4 odst. 2 písm. m)?

46. Domnívám se, že tomu tak je.

47. Z analýzy provedené v bodech 25 až 40 tohoto stanoviska a z vyjádření německé vlády a Komise na jednání předně vyplývá, že předmět § 88 InsO, tedy získání zajištění závazků prostřednictvím exekuce majetku dlužníka, který je součástí celkového majetku dotčeného úpadkem, spadá do působnosti článku 5 nařízení č. 1346/2000.

48. Mimoto zpráva Virgós/Schmit podle všeho v odstavcích 91 a 106 připouští široký výklad pojmu „žaloba“ uvedeného v čl. 5 odst. 4 nařízení č. 1346/2000. Na základě toho „úkon poškozující všechny věřitele může spočívat ve zřízení věcného práva ve prospěch konkrétního věřitele nebo třetí osoby. V takovém případě se na žaloby z důvodů neplatnosti, odporovatelnosti nebo neúčinnosti právních úkonů uplatní obecná pravidla [nařízení č. 1346/2000] (čl. 4 odst. 2 písm. m), a článek 13)“³⁴. V tomto ohledu německá vláda na jednání tvrdila, že rozdílné zacházení s ustanoveními stanovujícími neplatnost ze zákona (*ipso jure*) a ustanoveními vyžadujícími podání žaloby neodpovídá předmětu ani duchu čl. 5 odst. 4 nařízení č. 1346/2000.

49. A konečně, jak správně tvrdily německá vláda a Komise, skutečnost, že v jazykových zněních existují rozdíly týkající se odkazu na „žaloby“ na neplatnost, neumožňuje dospět k závěru, že by působnost čl. 5 odst. 4 nařízení č. 1346/2000 byla omezena pouze na soudní žaloby. Tento článek je totiž třeba vykládat ve spojení s čl. 4 odst. 2 písm. m) uvedeného nařízení, který odkazuje na „pravidla týkající se neplatnosti, odporovatelnosti nebo neúčinnosti“³⁵, a nikoliv pouze na „žaloby týkající se neplatnosti, odporovatelnosti nebo neúčinnosti“. Vnitrostátní právo tedy určuje, zda neplatnost, odporovatelnost nebo neúčinnost vzniká na základě žaloby, ze zákona³⁶, nebo na základě právního úkonu. Nicméně nezávisle na tom, zda vnitrostátní právo ukládá podat nejprve žalobu na neplatnost, nebo zda rozhodnutí o zahájení řízení má automaticky za následek neúčinnost³⁷ v nezbytně nutném rozsahu³⁸, uplatní se namísto práva za obvyklých okolností použitelného na poškozující úkon (v projednávaném případě rakouského práva) právo státu zahájení řízení (v projednávaném případě německé právo)³⁹.

34 — I když tato zpráva odkazuje na právní úkony, nevidím žádný důvod k tomu, aby byly z působnosti čl. 4 odst. 2 písm. m) a článku 13 nařízení č. 1346/2000 vyloučeny právní účinky vznikající ze zákona (*ipso jure*) nebo mající procesní povahu.

35 — K mezinárodní příslušnosti soudů ve věcech odpůřících žalob v souvislosti s úpadky viz rozsudek Seagon (C-339/07, EU:C:2009:83, bod 28).

36 — Dammann, R., „Article 13“, *op. cit.*, s. 291: „Some legal systems automatically void any secured rights that have been granted within a specific period prior to the opening of Insolvency proceedings. Whether such legal provisions are avoidance actions within the meaning of Art 4 (2) sentence 2 (m) of the European Insolvency Regulation is debatable“.

37 — Zpráva Virgós/Schmit, odstavec 91.

38 — Jedná se například o případ, kdy byla odpůřící žaloba podána správcem podstaty vykonávajícím tuto funkci v okamžiku konkurzu, tak jako ve věci v původním řízení. V tomto ohledu připomínám, že čl. 4 odst. 2 písm. m) nařízení č. 1346/2000 se týká žalob nebo pravidel směřujících ke zneplatnění úkonů založených na *lex fori concursus*. Obecná právní úprava je naopak použitelná pouze v rozsahu, v němž to *lex fori concursus* umožňuje. V tomto smyslu viz Virgós Soriano, M., a Garcimartín Alférez, F. J., *op. cit.*, s. 135, a Virgós, M., a Garcimartín, F., *op. cit.*, s. 135. V tomto ohledu viz bod 43 tohoto stanoviska.

39 — Zpráva Virgós/Schmit, odstavec 91.

50. Podle předkládajícího soudu tak bylo obstavení bankovních účtů v Rakousku podle § 88 InsO neplatné na základě pouhé skutečnosti, že k tomuto obstavení došlo po podání návrhu na zahájení úpadkového řízení v Německu. V důsledku toho se právo na zabavení majetku vážící se k bankovním aktivům a vzniklé před zahájením řízení stává na základě *lex fori concursus* po tomto zahájení v zásadě neúčinným⁴⁰.

51. Článek 4 odst. 2 písm. m) nařízení č. 1346/2000 přitom musí být vykládán ve spojení s článkem 13 nařízení. Podle *lex causae* by tedy použití *lex fori concursus* mohlo být vyloučeno. A právě to je předmětem první předběžné otázky, kterou budu zkoumat níže.

B – K použitelnosti článku 13 nařízení č. 1346/2000 na úkon učiněný po zahájení úpadkového řízení

52. Z předkládacího rozhodnutí, jakož i z bodů 45 a 49 tohoto stanoviska plyne, že právo na zabavení bankovních aktiv nacházejících se na rakouském území vzniklo po podání návrhu na zahájení úpadkového řízení, a stalo se tedy podle § 88 InsO ke dni zahájení úpadkového řízení neúčinným.

53. Článek 13 nařízení č. 1346/2000 nicméně stanoví výjimku z použití *lex fori concursus*, podle níž sporný úkon nemůže být platně napadnut, pokud osoba, která měla z úkonu poškozujícího všechny věřitele prospěch, prokáže, že „je pro tento úkon rozhodné právo jiného členského státu než státu, který zahájil řízení, a toto právo neumožňuje žádným způsobem napadnout v daném případě dotýčný úkon“.

54. Podstatou první předběžné otázky předkládajícího soudu je, zda se článek 13 nařízení č. 1346/2000 použije na situaci, v níž věcné právo vzniklo před zahájením úpadkového řízení, zatímco k platbě částky na základě něj zabavené došlo až po zahájení uvedeného řízení.

55. Při hledání odpovědi na tuto otázku se budu nejprve zabývat dosahem článku 13 nařízení č. 1346/2000 a poté budu zkoumat, zda může být vznik práva na zabavení majetku považován pro účely použití uvedeného článku za rozhodný okamžik.

1. K dosahu článku 13 nařízení č. 1346/2000

56. Nejprve bych chtěl upřesnit, že sdílím analýzu učiněnou v podstatě H. Lutzem a německou vládou, podle níž článek 13 nařízení č. 1346/2000 neobsahuje žádný náznak toho, že by poškozující úkony měly být rozlišovány podle toho, zda k nim došlo před zahájením úpadkového řízení, nebo po něm.

57. V tomto ohledu je podle ustálené judikatury nutno při určení dosahu ustanovení unijního práva zohlednit jak jeho znění, tak i jeho kontext a účel⁴¹. Historie vzniku ustanovení unijního práva může rovněž poskytnout informace relevantní pro jeho výklad⁴².

58. Pokud jde o znění článku 13 nařízení č. 1346/2000, použití výrazů „osoba, která má prospěch z úkonu, který poškozuje všechny věřitele, prokáže“, „v daném případě“ a „žádným způsobem“ potvrzuje restriktivní povahu výjimky ve vztahu k obecnému pravidlu uvedenému v článku 4 nařízení č. 1346/2000. Podle zprávy Virgós/Schmit první z těchto výrazů znamená, že toto ustanovení je věcnou výjimkou z použití *lex fori concursus*, a to na návrh dotýčné strany, které přísluší důkazní

40 — Obdobně viz rozsudek LBI (C-85/12, EU:C:2013:697), týkající se ustanovení směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/24/ES ze dne 4. dubna 2001 o reorganizaci a likvidaci úvěrových institucí (Úř. věst. L 125, s. 1), v němž musel Soudní dvůr poskytnout výklad ustanovení v podstatě totožných s ustanoveními dotčenými v projednávané věci.

41 — Viz rozsudky Cilfit a další (283/81, EU:C:1982:335, bod 20), jakož i Kronos Titan a Rhein-Ruhr Beschichtungs-Service (C-43/13 a C-44/13, EU:C:2014:216, bod 25).

42 — Viz rozsudek Inuit Tapiriit Kanatami a další v. Parlament a Rada (C-583/11 P, EU:C:2013:625, bod 50).

břemeno⁴³. Na jednání Komise navíc správně odkazovala na výrazy „v daném případě“ a „žádným způsobem“ v uvedené zprávě. Co se týče prvního z nich, je třeba mu rozumět tak, že úkon nesmí být konkrétně napadnutelný, tzn. s ohledem na všechny konkrétní okolnosti věci. Nepostačuje konstatovat existenci abstraktního rizika. A konečně výraz „žádným způsobem“ znamená, že úkon nemůže být zneplatněn na základě pravidel, jimiž se řídí úpadeková řízení, ani použitelných pravidel obecného práva⁴⁴.

59. Co se týče systematiky a účelu vykládaného právního pravidla, připomínám, že kolizní režim vyplývající ze současného použití čl. 4 odst. 2 písm. m) a článku 13 nařízení č. 1346/2000 má v systému nařízení obecný dosah. Tento režim se uplatní dokonce i na věcná práva chráněná článkem 5. Článek 4 odst. 2 písm. m) nařízení č. 1346/2000 tak souvisí s pravidly nebo žalobami týkajícími se neplatnosti a založenými na *lex fori concursus* a článek 13 nařízení je výjimkou z použití tohoto práva⁴⁵. Posledně uvedený článek totiž působí jako pravidlo „veta“ bránící zneplatnění poškozujícího úkonu založeného na právu státu, v němž došlo k zahájení řízení. Jediným účelem uvedeného článku je tedy ochrana oprávněného očekávání věřitele nebo třetí osoby, pokud jde o platnost úkonu, který je v souladu s *lex causae* (z hlediska ustanovení obecné právní úpravy i z hlediska pravidel v oblasti úpadekového řízení), tváří v tvář zásahům jiného *lex fori concursus*⁴⁶.

60. A konečně jsou tyto úvahy podepřeny historií vzniku dotčeného ustanovení. Jak dosvědčuje zpráva Virgós/Schmit, článek 13 nařízení č. 1346/2000 se totiž týká „poškozujících úkonů“ založených nebo provedených před zahájením úpadekového řízení a ohrožených, tak jako v projednávaném případě, odpůrcími žalobami podanými správcem podstaty. Tento článek se tak nepoužije na přechody vlastnictví, k nimž dojde po zahájení úpadekového řízení. Důvěra věřitelů v platnost takových následných úkonů si totiž nezasluhuje zvýšenou ochranu, neboť již není odůvodněná.

61. Mám tedy za to, že všechny tyto úvahy jasně hovoří ve prospěch restriktivního výkladu článku 13 nařízení č. 1346/2000. V projednávaném případě však není jisté, jak správně uvádí předkládající soud, zda takový výklad může platit i v případě, kdy přesun majetku k věřiteli spočívá, tak jako ve sporu v původním řízení, na věcném právu, které existovalo již před zahájením řízení. V tomto ohledu platí, že pokud k okamžiku podání odpůrcí žaloby platba ještě neproběhla, měl správce podstaty podat odpor proti právu na zabavení majetku vzniklému před zahájením úpadekového řízení. Na takovou situaci by se přitom použil článek 13 nařízení č. 1346/2000.

2. Ke vzniku práva na zabavení majetku jakožto určujícímu prvku pro účely použití článku 13 nařízení č. 1346/2000

62. Tuto analýzu bych chtěl zahájit otázkou: je třeba v projednávaném případě považovat okamžik, kdy byla H. Lutzovi zaplacená částka zajištěná věcným právem, v projednávaném případě právem na zabavení majetku, za zásadní prvek odůvodňující použití článku 13 nařízení č. 1346/2000?

63. Tento názor nezastávám.

43 — Moss, G., Fletcher, I. F., a Isaacs, S., *op. cit.*, s. 297: „This will involve not only providing the relevant foreign law but also the relevant facts“.

44 — Zpráva Virgós/Schmit, odstavec 138; Virgós Soriano, M., a Garcimartín Alférez, F. J., *op. cit.*, s. 137, a Moss, G., Fletcher, I. F., a Isaacs, S., *op. cit.*, s. 296.

45 — Je třeba připomenout, že režim zneplatňování úkonů dlužníka, k nimž došlo před zahájením úpadekového řízení, zavedený nařízením č. 1346/2000, stanoví nejprve použití *lex fori concursus* [čl. 4 odst. 2 písm. m)], ale umožňuje vyhnout se jeho účinkům uplatněním práva, jímž se řídí daný úkon (článek 13). Vzhledem k tomu, že výraz „úkon“ použitý v článku 13 tohoto nařízení umožňuje dosti široký výklad uvedeného ustanovení, je nicméně vhodné zdůraznit, že tento režim musí být možné použít nejen na poškozující úkony dlužníka, ale rovněž na právní účinky vznikající ze zákona (*ipso jure*) nebo mající procesní povahu, jak je tomu v projednávaném případě. V tomto smyslu viz Virgós Soriano, M., a Garcimartín Alférez, F. J., *op. cit.*, s. 134 a 135.

46 — V tomto smyslu viz zpráva Virgós/Schmit, odstavec 136 a 138, jakož i Moss, G., Fletcher, I. F., a Isaacs, S., *op. cit.*, s. 297.

64. Komise má za to, že vzniklo-li platné právo na zabavení majetku věřitele, byť podléhající odporu, před zahájením řízení, je pro účely použití článku 13 nařízení č. 1346/2000 nepodstatné, že částka zajištěná tímto věcným právem byla vyplacena po zahájení řízení. Tento argument se mi zdá přesvědčivý. Dle mého názoru by pro účely použití článku 13 uvedeného nařízení měl být určující pouze vznik práva na zabavení majetku. Pouze vznik věcného práva může být považován za poškozující úkon. Pokud by věcné právo nevzniklo, mohlo by se uplatnit *lex fori concursus* a H. Lutz by se nemohl dovolávat tohoto ustanovení. Platba provedená bankou povinné společnosti ve prospěch H. Lutze je totiž pouze důsledek vykonatelného zástavního práva vzniklého před zahájením úpadečného řízení. Jak navíc tvrdil na jednání jeho zástupce, H. Lutz nemohl v okamžiku, kdy se obrátil na rakouské soudy, ani v okamžiku vzniku uvedeného vykonatelného zástavního práva předpokládat zahájení úpadečného řízení, k němuž došlo 4. srpna 2008.

65. Tento výklad je podepřen systematikou mechanismu zavedeného nařízením č. 1346/2000, který vychází z nedotknutelnosti věcných práv týkajících se majetku nacházejícího se v jiných členských státech (článek 5), což znamená, že se na taková práva neuplatní účinky úpadečného řízení, a dále z ochrany oprávněného očekávání věřitelů nebo třetích osob, týkajícího se platnosti úkonu (článek 13).

66. Pokud jde zaprvé o ochranu věcných práv zajišťovanou článkem 5 nařízení č. 1346/2000, toto řešení bylo zvoleno z věcných důvodů, například zajištění ochrany obchodování v členském státě, v němž se majetek nachází, a právní jistoty s ním souvisejících práv. Věcná práva mají velmi důležitou funkci při poskytování úvěrů a aktivní práci s bohatstvím. Chrání totiž věřitele před rizikem úpadku dlužníka a umožňují získání úvěru za výhodných podmínek⁴⁷. Právní jistota a ochrana oprávněného očekávání věřitelů v rámci prováděných transakcí se mi jeví jako zásadní prvky. Mimoto zvýšenou ochranu věcných práv odůvodňují rovněž procesní důvody, jako například institucionální cíle nařízení č. 1346/2000 spojené s nutností přehlednosti a zjednodušení správy majetku⁴⁸.

67. Co se zadruhé týče článku 13 nařízení č. 1346/2000, z úvah uvedených v bodech 30 a 65 tohoto stanoviska vyplývá, že řešení představované uvedeným ustanovením má za cíl především ochranu oprávněného očekávání věřitelů nebo třetích osob týkajícího se platnosti úkonu provedeného v souladu s *lex causae*. V tomto ohledu sdílím analýzu H. Lutze a Komise, podle níž není sporný úkon podle rakouského práva a s ohledem na všechny okolnosti sporu v původním řízení napadnutelný⁴⁹.

68. Na základě všech předchozích úvah se domnívám, že článek 13 nařízení č. 1346/2000 musí být vykládán v tom smyslu, že se uplatní na situaci, v níž věcné právo vzniklo před zahájením úpadečného řízení a k platbě částky zabavené z tohoto titulu došlo až po zahájení uvedeného řízení.

C – K promlčecím lhůtám, lhůtám pro uplatnění práva na podání odporu a prekluzivním lhůtám určeným lex causae v rámci režimu výjimky stanovené v článku 13 nařízení č. 1346/2000

69. Druhá otázka se týká toho, zda má být článek 13 nařízení č. 1346/2000 vykládán v tom smyslu, že z něj vyplývá, že *lex causae* řídí rovněž právní účinky spojené s během času. Konkrétněji se předkládající soud táže, zda režim výjimky stanovené v uvedeném článku 13 zahrnuje rovněž promlčecí lhůty, lhůty pro uplatnění práva na podání odporu a prekluzivní lhůty stanovené *lex causae*.

47 — Zpráva Virgós/Schmit, odstavec 97.

48 — Tamtéž, odstavec 97.

49 — Viz bod 20 tohoto stanoviska.

70. Z předkládacího rozhodnutí plyne, že podle pravidel německého práva vzniklo právo na zabavení bankovních aktiv po podání návrhu na zahájení úpadkového řízení, a podle § 88 InsO tedy ke dni zahájení uvedeného řízení pozbylo platnost⁵⁰. Nicméně, podle relevantních pravidel rakouského práva byla odpůřící žaloba E. Bäuerle podána opožděně, jelikož uplynula lhůta jednoho roku od zahájení úpadkového řízení, kterou správce podstaty disponoval pro případné podání žaloby. Naopak v německém právu je lhůta pro podání takové žaloby tříletá.

71. Předkládající soud uvádí, že německá právní věda je v tomto ohledu nejednotná. Jedna její část zastává názor, že použitelné promlčecí nebo prekluzivní lhůty by se neměly řídit *lex causae*. Takové lhůty by jakožto procesní ustanovení měly být určovány *lex fori concursus*⁵¹. Jiný proud právní vědy naopak tvrdí, že odkazu na *lex causae* je třeba rozumět jako obecnému odkazu na všechna pravidla, včetně těch týkajících se promlčení a prekluze.

72. S prvním názorem nemohu souhlasit, naopak sdílím, jak vysvětlím dále, názor druhý⁵².

73. Při přezkumu první otázky jsem se v bodech 57 až 60 tohoto stanoviska již vyslovil k určení dosahu článku 13 nařízení č. 1346/2000 na základě jeho znění, systematiky a cílů, které sleduje⁵³. Z této analýzy zejména plyne, že výraz „v daném případě“ se týká situací, kdy úkon nemůže být vzhledem ke všem konkrétním okolnostem věci napaden. Zdá se mi jasné, že běh času, a tudíž i hmotněprávní a procesní pravidla, která ho upravují, jsou součástí uvedených konkrétních okolností daného případu⁵⁴. V tomto ohledu i předkládající soud potvrzuje, že ztráta práva v důsledku uplynutí času by mohla spadat do takových konkrétních okolností.

74. A dále je v návaznosti na tuto myšlenkovou linii třeba odkázat na vyjádření H. Lutze, portugalské vlády a Komise. Ti všichni mají totiž v podstatě za to, že článek 13 nařízení č. 1346/2000 odkazuje na úkon, který nelze napadnout „žádným způsobem“, takže se neomezuje na hmotněprávní podmínky pro podání odporu podle *lex causae*, ale vztahuje se tedy mj. na ustanovení v oblasti promlčení nebo prekluze. Jak jsem již uvedl výše, tento výraz přitom znamená, že úkon nemůže být zneplatněn, tak jako v projednávaném případě, podle pravidel úpadkového řízení ani podle pravidel obecné právní úpravy, které se na něj uplatní⁵⁵. Co se týče druhých z nich, s ohledem na odlišnou povahu zejména promlčení v jednotlivých právních systémech hovoří použití *lex causae* dle mého názoru ve prospěch respektování soudržnosti právního řádu, do něhož náleží, a v důsledku toho soudržnosti mezi ustanoveními hmotného a procesního práva.

75. V tomto ohledu Komise ve svých písemnostech tvrdí, že jakýkoliv výklad článku 13 nařízení č. 1346/2000, který by vylučoval promlčecí lhůty považované vnitrostátním právem za procesní lhůty, by směřoval ke svévolné diskriminaci mezi teoretickými modely zvolenými členskými státy a bránil by jednotnému výkladu uvedeného ustanovení.

50 — Viz rovněž bod 19 tohoto stanoviska.

51 — Předkládající soud v tomto ohledu upřesňuje, že někteří zastánci tohoto názoru z něj výslovně vylučují lhůtu pro uplatnění práva na podání odporu. Podle nich by tyto lhůty měly být zkoumány současně z pohledu *lex fori concursus* i *lex causae*, tak aby lhůta pro uplatnění tohoto práva odpovídala kratší z obou lhůt, což by v projednávaném případě bylo pro H. Lutze výhodné.

52 — Komise ve svých písemnostech podotýká, že argument, podle něhož nemají být promlčecí a prekluzivní lhůty *lex causae* z důvodu své procesní povahy zohledňovány v rámci článku 13 nařízení č. 1346/2000, je v projednávaném případě vzhledem k hmotné povaze prekluzivní lhůty v rakouském právu problematický.

53 — Viz rozsudky Cilfit a další (EU:C:1982:335, bod 20), jakož i Kronos Titan a Rhein-Ruhr Beschichtungs-Service (EU:C:2014:216, bod 25).

54 — Zpráva Virgós/Schmit, odstavec 137.

55 — Tamtéž, odstavec 138, jakož i Virgós Soriano, M., a Garcimartín Alférez, F. J., *op. cit.*, s. 136. Viz rovněž Virgós, M., a Garcimartín, F., *op. cit.*, s. 136.

76. Toto stanovisko podporují ustanovení nařízení Řím I⁵⁶. Předkládající soud, H. Lutz a Komise se tak správně odvolávají na čl. 12 odst. 1 písm. d) uvedeného nařízení, podle něhož je vliv běhu času na smluvní právo určován právním řádem, jemuž předmětné právo podléhá⁵⁷. Konkrétněji, podle uvedeného článku se právem rozhodným pro smlouvu na základě nařízení Rome I řídí mj. „různé způsoby zániku závazku, včetně promlčení a zániku práv v důsledku uplynutí doby“⁵⁸, která proto mají *hmotněprávní povahu* a řídí se *lex causae*.

77. Mimoto připomínám, že jak vyplývá z bodů 30, 65 a 67 tohoto stanoviska, účelem článku 13 nařízení č. 1346/2000 je ochrana očekávání věřitele v trvalost platnosti úkonu. Věřitel, který spoléhá na platnost úkonu podle *lex causae*, tak nemůže být překvapen nečekaným použitím práva úpadekového řízení jiného členského státu⁵⁹.

78. Nemám každopádně žádné pochybnosti o tom, že pravidla, jimiž se řídí promlčení nebo prekluze, jsou součástí režimu zneplatňování úkonů. Je-li úkon podle *lex causae* napadnutelný prostřednictvím odpůrcí žaloby, tak jako ve věci v původním řízení, ale uplynula-li lhůta pro její podání, nevidím žádný důvod k tomu, aby bylo možné mít za to, že takový úkon je i nadále napadnutelný podle článku 13 nařízení č. 1346/2000⁶⁰.

79. Na základě výše uvedených poznatků se proto domnívám, že režim výjimky upravený v článku 13 nařízení č. 1346/2000 zahrnuje promlčecí lhůty, lhůty pro uplatnění práva na podání odporu a prekluzivní lhůty stanovené *lex causae*.

D – K právu rozhodnému pro určení formálních pravidel pro podání odpůrcí žaloby

80. Třetí otázkou se předkládající soud táže, zda formální pravidla, která je třeba dodržet při výkonu práva na podání odporu s ohledem na článek 13 nařízení č. 1346/2000, jsou určována *lex causae*, nebo *lex fori concursus*.

81. Předkládací rozhodnutí totiž uvádí, že v německém právu prohlášení nepodléhající formálním požadavkům a informující o tom, že konkurzní správce hodlá uplatnit právo na vrácení, postačuje k popření očekávání věřitele v platnou povahu platby. Naproti tomu v rakouském právu může být odpor uplatněn pouze prostřednictvím žaloby podané ve lhůtě jednoho roku od zahájení konkurzního řízení, přičemž očekávání věřitele v tom nehraje roli.

82. Souhlasím s argumentem Komise, podle něhož osoba mající prospěch z úkonu nezná lhůty ani formální pravidla práva, které je součástí cizího právního řádu. Jedinou rozhodnou skutečností je pro ni totiž to, zda byla ve lhůtě platné v jejím vlastním právním řádu platně podána odpůrcí žaloba. V projednávaném případě tak podle rakouského práva ponechání nabytého majetku závisí pouze na tom, zda byla ve lhůtě jednoho roku od zahájení úpadekového řízení podána odpůrcí žaloba, což v projednávaném případě vylučuje mimosoudní dopis správce podstaty ze dne 10. března 2009.

56 — Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 593/2008 ze dne 17. června 2008 o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy (Řím I) (Úř. věst. L 177, s. 6).

57 — Komise dodává, že pravidla nařízení Řím I o rozhodném právu obecně vyžadují, aby správce podstaty respektoval cizí právo v případech, kdy se věc týká cizí země, což by v praxi nepředstavovalo žádné vážnější potíže.

58 — V tomto ohledu viz Gaudemet-Tallon, H., „Convention de Rome du 19 juin 1980 et règlement „Rome I“ du 17 juin 2008. Détermination de la loi applicable. Domaine de la loi applicable“, *JurisClasseur Europe Traité*, svazek č. 3201, 2009, s. 119 až 121: „La loi applicable au fond du contrat déterminera donc la durée de la prescription ainsi que les causes d'interruption et de suspension. Et les mêmes articles soumettent également les déchéances à la loi du contrat“. V právních systémech států kontinentální Evropy je obecně akceptováno, aby se promlčení řídilo *lex causae*, Zralek, J., *Przedawnienie w międzynarodowym obrocie handlowym*, Zakamycze, Krakov, 2005, s. 142.

59 — Virgós Soriano, M., a Garcimartín Alférez, F. J., *op. cit.*, s. 135.

60 — Tamtéž, s. 136.

83. V tomto ohledu přitom bod 24 odůvodnění nařízení č. 1346/2000 uvádí, že k ochraně oprávněných očekávání a právní jistoty v členských státech jiných než ve státě, ve kterém bylo řízení zahájeno, by měly být přijaty určité výjimky z obecného pravidla. Koncepce článku 13 uvedeného nařízení jakožto pravidla „veta“, jímž disponuje osoba mající prospěch z úkonu, tak nevyžaduje, aby správce podstaty prokázal možnost podání odporu proti úkonu současně v obou dotčených právních rádech.

84. Mimoto odkazuji na svou výše uvedenou analýzu výrazu „žádným způsobem“, která uvádí, že odkaz na *lex causae* musí být chápán globálně.

85. Rovněž připomínám, že formální pravidla mohou představovat nejen hmotněprávní podmínky, ale i procesní podmínky. Podmínky výkonu práva na podání odporu tudíž musí být definovány zejména *lex causae*. Rozlišování otázek týkajících se promlčecí lhůty a formálních otázek a jejich podřazení různým právům se totiž jeví být v rozporu s konzistentností rozhodného právního řádu. V projednávaném případě proto nelze poškozující úkon zpochybnit mimosoudním uplatněním práva na podání odporu pocházejícího z *lex fori concursus*.

86. Toto stanovisko je kromě toho podpořeno hodnotící zprávou o uplatňování nařízení č. 1346/2000⁶¹. Několik národních zpráv tak zdůrazňuje, že článek 13 nařízení č. 1346/2000 je nezbytný k ochraně oprávněných očekávání účastníků ohledně právního režimu použitelného na jejich právní vztahy⁶².

87. Naopak úvahy německé vlády v ústním vyjádření na jednání, podle nichž globální uplatnění *lex causae* naráží na praktické obtíže spojené s určením a zkoumáním jiných právních řádů správcem podstaty, mě nepřesvědčily. Nutnost analyzovat formální pravidla jiných právních řádů za účelem podání odpůrcí žaloby dle mého názoru nepředstavuje pro správce podstaty nadměrnou zátěž. V tomto ohledu z výše uvedené hodnotící zprávy plyne, že článek 13 nařízení č. 1346/2000, požaduje-li zohlednění více než jednoho vnitrostátního práva, nepřekračuje rámec toho, co je v oblasti mezinárodního obchodu (a tedy mezinárodního práva soukromého) běžné. V praxi vyplývající ze značného množství národních zpráv totiž zohlednění dalšího právního režimu nepředstavuje nepřekonatelnou překážku⁶³. Uvedená zpráva tak nenavrhla žádnou změnu nebo ohraničení odkazu na *lex causae* v uvedeném článku⁶⁴.

88. Z toho důvodu jsem na základě výše uvedených úvah dospěl k názoru, že formální pravidla, která je třeba dodržovat při výkonu práva souvisejícího s článkem 13 nařízení č. 1346/2000, jsou určována *lex causae*.

VI – Závěry

89. S ohledem na výše uvedené úvahy navrhuji, aby Soudní dvůr odpověděl Bundesgerichtshof takto:

- 1) Článek 13 nařízení Rady č. 1346/2000 ze dne 29. května 2000 o úpadkovém řízení musí být vykládáno v tom smyslu, že se použije na situaci, v níž věcné právo vzniklo před zahájením úpadkového řízení a k vyplacení částky zabavené na jeho základě došlo až po zahájení tohoto řízení.

61 — Viz Zpráva Heidelberg-Lucemburk-Vídeň, s. 213.

62 — V tomto ohledu viz odpověď na otázku 24 v belgické, estonské, lotyšské, rumunské a španělské národní zprávě. Například ve zprávě Spojeného království je článek 13 nařízení č. 1346/2000 považován za úspěch ochrany legitimních zájmů věřitelů. Tamtéž, s. 213.

63 — Tamtéž, s. 214.

64 — Tamtéž, s. 215.

- 2) Výjimka stanovená v článku 13 nařízení č. 1346/2000 musí být vykládána tak, že zahrnuje promlčecí lhůty, lhůty pro uplatnění práva na podání odporu a prekluzivní lhůty stanovené *lex causae*.
- 3) Formální požadavky, které je třeba dodržet pro účely uplatnění práva dle článku 13 nařízení č. 1346/2000, se určují podle *lex causae*.